

LIFT

Šta je sa tim prokletim liftom? Ni trenutka mira, neprestano ga neko povlači gore-dole, pritiska dugme za gore (koje se nalazi iznad dugmeta za dole) – pa ono za dole (koje se nalazi ispod onog za gore) muči tu mašinu. Odavde čujem svaki put kada se sklopka pokrene, komanda stigne motoru te treba zategnuti sajle, povući ih ovamo ili onamo, protivtežni mehanizam u svoj liveni jendek ispusti otegnuti grleni zev, prigušen golim betonom, i opet, i opet... pa opet. Tu sam u sobi koja se izdaje, tik do prostorije gde je smešteno postrojenje. Čujem i zuj transformatora, uvlači se to u zube, kosti, šupljine rezonuju zvuk gvozdеног jezgra što se mahnito grči nategnuto hiljadostrukim navojem bakra u kom curkom teče ljuta struja.

Nikad nisam video mehanizam. On tamo samuje, limena vratašca k njemu uvek su zamandaljena jer je izgleda kvalitetan te se ne kviri i niko ga stoga i ne posećuje. Tek sam kroz perforisane proreze za vazduh (ili možda su oni tu kako bi se spazio prvi tračak dima usled kakvog požara) video svetlosnu rešetku što je kroz iste takve proreze sa druge strane procurila od spolja, i tu svetlost kako pada na zelenu tablu sa jednim taster prekidačem i jednom okruglom lampicom (treba verovati da ispod kućišta od crvene plastike zaista ima ikakve sijaličice, nikada nisam spazio svetlost otud). Sve pod finom prašinom i paučinom, pa tu pauci dremaju, gde se neprekidno čuje jeka struje i huk uvezanih točkova. Ali zaboga koliko ta sprava radi, vuče li vuče, podiže njih pet, pa spušta troje, zatim samu kabinu odvlači sasvim gore da se na kraju niko ne bi pojavio, u tišini kutijetina malo počeka, pa se sjuri ravno do dna. Potom čuči nad sedimentom sitnog đubreta, opušaka, računara i raznih drugih trica.

36 sekundi i 85 stotih vreme je putovanja sa desetog sprata nadole, uz to da zimi put traje nekoliko stotinki više, kada se metal usuče (taj se sav prostor međ stanovima nikako ne greje) čineći procep nešto manjim, te se između osmog i devetog sprata obavezno oglasi škripa, čak i iznutra, iz kabine, ona deluje kao da dolazi odnekud iz dubine, žalosna pesma praznih creva, a ako se načuje kroz san i bez najave (metalni federi kreveta simpaticički privlače srodne zvukove), pa to kroz jastuk pravo u uho zađe, limena uholaža.

Sva ta nazovi nervoza postrojenja koje se znoji od toplote provodnika i ipak neizbežnog trenja prelazi na moje čelo, unutra, u svojoj maloj sobi, ja sam užurban, nervozni prsti i kad se ničim naročitim ne bavim bar dršču blago, sitni se mišići i žile pod opnom kože vrzmaju. Ova napetost me spopadala takoreći s vrata, kao kakva zapostavljena živuljka koju držim tu protiv njene volje, te je ona usamljena i toliko napadna u zahtevanju pažnje da se pribojavam da će me, nekako, proždrti. Međutim, uglavnom je dovoljno da joj se prepustim, da dozvolim da prodre kroz moju kožu, zavuče se pod nju, ogrne se njome kao što bi neko u groznici dohvatio podebelo čebe i sav se u njega stisao da iznoji smrt.

Onda bi sedeli tako dok bi svaki trzaj mašine sa one strane zida oslobađao nove i nove žmarce u dnu leđa i oni bi se razulareno peli uz kičmu hvatajući se za sitne bele dlačice

između plečki. Strujanje bi se razgranalo i ubrzo bi pristizalo i do mojih prstiju te bih im, tren pre prave bujice, podmetnuo kakvu rabotu da ih uposlim, na primer iglu i konac, dugmad da se učvrste, i prsti bi sami uradili zadato i to začuđujuće brzo, svih osam dugmadi kaputa leglo bi na mesto za vreme potrebno šibici da izgori. Slična stvar se dešavala i ukoliko bih im u domet prineo pisaću mašinu, s tim što je priličan napor potreban da papir umetnem među valjke, a da on ne završi u sitnim komadima, vlaknima čak, ili pak u danima smanjenog saobraćaja unutar zgrade, kao papirni avion, ponekad na stotine njih samo bi izletali iz mojih ruku, soba bi se začas ispunila i ja bih morao da izjurim van jer bi me u protivnom ugušilo krilo kakvog aeroplana ili rog papirnate kape, a ako bih ipak čušnuo hartiju tamo gde treba, redovi ispisanog teksta bi se nizali sami od sebe, moje oči ne bi stizale da iščitaju priču koja bi se tu odvijala, kao kada na kraju filma bela slova projure mimo pogleda, uvek isuviše brzo.

Kratke su to bile priče, svaka duža forma tražila bi novo umetanje hartije, što je, budući da je i samo pisanje bilo do krajnjih granica iscrpljujuće, bivalo nemoguće već nakon svega tri lista. List po list bih pričice ređao postrance, i to se nije dešavalo svakodnevno, pa bih ih jednom u mesec dana uzimao, presavijao ih nadvoje (nakon samo letimičnog čitanja kojim bih u svesti zaokružio tekst, spoznao bih one komade što su mi u njihovom nastajanju promakli) i poslao, po jedan jedini primerak svake od priča, original uredniku jednog književnog časopisa i ovaj bi ih bez izuzetka puštao u štampu, svaki put, i za svaku priču usledio bi honorar, takođe poštom bih dobio novac i od tog novca platio stanarinu, a i ostale troškove života podmirivao sam na ovaj način. No uvek sa određenom merom. Znao sam da u posedu imam izvor, da mogu da živim sasvim dobro, ali ukoliko preteram, uzmem previše, to bi me moglo uništiti. I dobro je što pisaća mašina nije predviđena za naročito veliku brzinu rada, nakon nekoliko minuta sitna mehanika bi trpela preveliko trenje, metal bi se grejao, širio, prerastao svoje ležište zbog čega bi se sve uz škrgut lagano zaustavilo. Slično se dešavalo i sa mojim zglobovima. Posebno me je zabrinjavala lopatica pod levim ramenom, u toku rada se grupa mišića oko nje neobično grčila i sama trouglasta kost se pela ka vratu, uz osobeni zvuk, škljocanje prigušeno mesom. Uopšte čitava moja pojava izgledala bi nakon „prosejavanja“ i najmanjeg pričuljka kroz mene žalosno, zatekao bih se u položaju kakav zauzima bespomoćna perad.

Pokretom nalik onom kojim se na odelu ispravljaju nabori, rukavi i ramena, pre odlaganja u orman, takvim pokretom spuštam nadole svoja zgrčena ramena, ključne kosti su vešalica, desnom levu ruku, pa levom desnu, pre izlaska na ulicu svome pticolikom kosturu bih povratio ljudski oblik. I obično bih to radio baš tu, u liftu. Nekoliko koraka niz popločanu stazu i odmah preko ulice je pošta, vrata su od stakla, u čeličnom ramu koji nikad ne žuri da popusti pod mojim naporima, a sve uz škripu koja, iako ne naročito slična onoj koju pravi lift u procepu, ipak čini da mi prsti zadrhte, da ih oblije prohladan znoj.

Kada se uveče približavam zgradi, vidim prema svetlima u hodniku duž spratova kreće se prokleta kutija, kada krene gore ona u procep usisa nešto vazduha iz prizemlja, i zalepršaju leci ostavljeni u sandučićima, tako vazduh povlači i nadole sa sobom, te zgrada diše, zujanje i škripa kako veče odmakne postaju sve glasniji, i taj tupi udarac kojim čekrk otpočinje rad.

A onda je urednik odbio moje priče. U stvari, nije se to baš desilo odjednom, već su navodno počeli da se javljaju problemi sa tekstem, o čemu me je on pismeno obavestio,

isprva navodeći znatnije uvećan broj tipfelera kao problem, nekakvih nedoumica oko značenja, ili pre samo oko veze između određenih reči. Stvar je postala ozbiljnija kada sam tokom sledećeg ciklusa primio telefonski poziv, urednik je to bio, progovarao je glasom suspregnutim tvrdom kragnom, grla zakopčanog, o tome kako bi, ukoliko želim da nastavimo saradnju, bilo neophodno uposliti „prevodioca“ za moje priče, za koje, uveravao me je, nema sumnje da su već ustaljenog kvaliteta, no tu nema pomoći, postale su nerazgovetne, nalik nekakvom automatskom prevodu sa jednog na drugi jezik, rekao je, i neka vrsta tumača bi bila neophodna. Pomislio sam da to sve baš i nije tako, najpre zato što sam pre slanja posebnu pažnju obratio na tekstove, iščitavao bih ih dvaput-triput, i nikakvih nedoumica nisam imao – priče su jasne, zaokružene, možda ništa sasvim vrhunsko, ali sve u svemu – solidne, te sam, ne bez obavezne sprege sa svojim metodom (sva uzdrhtalost i nervoza u kojoj bih gore u sobi plivao, plivala je i u meni, u iscetku koštane srži bi upozoravajuće zvonila), pomišljao da to nisu pravi razlozi, da postoji nešto iza, možda i nešto o čemu se u mojim pričama govori ne odgovara trenutnoj politici kuće, ali sam ove pretpostavke odbacio smatrajući da bi me ipak sam urednik i o tome časno izvestio, u protivnom bih zaključio da ima morala u sebi koliko ga ima i svinjska bešika.

Prihvatio sam da nastavimo. Sam list je angažovao tumača koji bi izvorni tekst uobličio, dao mu jasan narativ, što na koncu, priznajem, jeste bila prijemčivija verzija, ali toliko se gubilo u toj preradi da ja nikako nisam bio zadovoljan onim što bi se konačno iz štampe pojavilo i što bih svojim imenom potpisivao (doduše, shvatajući autorstvo kao puku izmišljotinu sistema, koje je ionako zasebice problematično bivalo u mom slučaju).

Na primer, na jednom mestu bi stajalo:

„Kako temperatura raste i snegovi nestaju, otkrivaju se prizori do tad skriveni, leševi uginulih životinja na tlu, uginulih od hladnoće, od gladi, tela potpuno očuvanih. Tako se moje zamisli ukažu, savršeno mirne, neme, okovane očvrslim kristalima vode, i kratko će trajati ta jedina prilika da budu viđene, još samo koji dan pre prvog crva, sigurnog znaka truleži.“

Što je sve lepo i u redu, ali izvor kaže drugačije:

„Kakvo temperaturalno rastem ili snegovi nestaju, otkrivaju sem proziri doumu tad skrivoni, teleševi zginulih životinja na tlu, uginulih od hladnozim, od gladznine, tela gotpuno očuvanihahaj. Tako se moje namisli ukažete, savršeno mirne, neme, okovane očvrslim kristalima vade, i kratko će trajatime ta jedina prilika da budu viđene, još samo koji dan pre prvog cpva, sigurnog znaka trul.“

Nisam bio uveren da je tumačenje mojim pričama bilo potrebno – ja ne primećujem ikakve pogreške, niti tu pronalazim šta nesuvislo – rečenica teče i ima smisla. Razmišljao sam i o tome da nije stvar tehničke prirode i tačno je da se u postupku ponekad dešavalo da se slovni čekići prilično ugrelu, zažare čak, ali to nije nikako bilo dovoljno da bi im se reljef lica razlio u nešto neprepoznatljivo, vreline je čak bivala od koristi čineći platnenu traku sa tintom izlišnom – na papiru su ostajali žigovi, za tren bi u obliku slova papir bio opaljen, i nikada se nije desilo da ga čelik progori, ili, ne daj bože, zapali. Pokušaću samo još jedared da ponovim čitavu stvar, da ispišem tekst koji bi bio prihvatljiv, shvatljiv, gde se ne bi desilo ono što su naveli iz redakcije – reči deformisane, u grču što ih krivi, u samrtnom ropcu čak, iskrivljene do neprepoznatljivosti, kukičavih znakova, nepri-

lađoenog, neprikladnog sloga i smisla, naopake, hteo bih da ponovo dam nešto
 dobro, nešto što bi spasilo stvar, pokazalo kako nisu bili u pravu, da je kleveta, da
 je nedotupavnost, da je posredi lađa po nalogu ili u milosti onih koji o sudbini ovih
 kulturnih trudbenika odlučuju, žasivno odlučujući i o mojoj jer šta bih onda ja
 trebalo da uradim, da pisaću zamenim šivaćom mašinom, sve dok se nekom
 naduvenku ne učini da mu je kragna tesna, da ja tu nešto ne znam, ne umem,
 da kroj ne valja, mašina da ne valja, da sklupam ot krajot
 do kraj, na svrskom jedren kozle da čuvaño kerpka od kozle
 da gizedem ne bum prešifeja u koštac po šta ko i
 сонце и месец стра немам
 s t p a m e n i
 u tri i nek ceo
 и сам знам доста
 немушт и крајње
 здодеван тп.